

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยหลักอิทธิบาท 4
A Model for the Development of Competencies of Faculty Members at
Mahamakut Buddhist University Using the four Iddhipada Principles

ทองคำ เกษจันทร์¹,
พระฮอนด้า วาทสโท² และ ประจิตร มหาหิง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Thongkham Ketchan¹,
PhraPaladHonda Watsatto² and Prachitr Mahahing³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, Email: thongkhamket.888999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะ 2. สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ และ 3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยอาศัยหลักอิทธิบาท 4 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบัน 0.793 และสภาพที่พึงประสงค์ 0.817 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 220 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่ใช้ประเมินรูปแบบ 10 รูป/คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย 0.62 และเมื่อจัดลำดับค่า PNImodified จากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ด้านการเรียนการสอน (2) ด้านการวิจัย (3) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม (4) ด้านการให้คำปรึกษา และ (5) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

* ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 21 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2568

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้วยหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) ชื่อรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ (3) หลักการและแนวคิด (4) เนื้อหาที่บูรณาการด้วยหลักอิทธิบาท 4 และ (5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

3. การประเมินรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: สมรรถนะ; รูปแบบการพัฒนา; อิทธิบาท 4

Abstract

This research aimed to 1. examine the current conditions, desired conditions, and needs for competency development 2. develop a competency development model, and 3. evaluate the competency development model for lecturers of Mahamakut Buddhist University based on the Four Iddhipada principles. The study employed a mixed-methods design. Research instruments included a five-point Likert scale questionnaire with reliability coefficients of 0.793 for current conditions and 0.817 for desired conditions, a semi-structured interview, and an evaluation form assessing the accuracy, appropriateness, and feasibility of the model. The sample consisted of 220 lecturers of Mahamakut Buddhist University, 15 key informants, and 10 stakeholders for model evaluation. Data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage.

The study results revealed that:

1. The current competency level of faculty members at Mahamakut Buddhist University was moderate overall, while the desired competency level was high overall. The average necessary need was 0.62. The PNImodified scores were ranked from highest to lowest as follows: (1) teaching, (2) research, (3) academic services to society, (4) counseling, and (5) preservation of arts and culture.

2. The creation of the competency development model for faculty members at Mahamakut Buddhist University using the Four Iddhipada Principles included the following key components: (1) model name, (2) model objectives, (3) principles and concepts of the model, (4) content integrated with the Four Iddhipada Principles, and (5) expected outcomes.

3. The evaluation of the competency development model for faculty members at Mahamakut Buddhist University using the Four Iddhipada Principles showed a high overall level. The aspects were ranked as follows: feasibility, appropriateness, and usefulness.

Keywords: Competency; Development Model; Four Iddhipada Principles

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อบริบทโลก หากไม่สามารถปรับตัวได้ มหาวิทยาลัยจะกลายเป็นผู้ตามและสูญเสียความสำคัญ การเปลี่ยนแปลงนี้ขึ้นอยู่กับอาจารย์แต่ละคนที่ต้องพัฒนาสมรรถนะของตนเอง โดยสมรรถนะหลักของอาจารย์มหาวิทยาลัย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียน การสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (ศิริวิดี วิวิธคุณากร, 2564) และด้านการให้คำปรึกษา (มัลลิกา เกตุขจรรัตน์, 2558; ปัทมาวรรณ สิงห์ศรี, 2558)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มจร.) ก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2436–2488 ในฐานะวิทยาลัย เพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ต่อมา พ.ศ. 2488–2540 พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา โดยใช้ชื่อว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย” และในปี พ.ศ. 2540 เปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มีชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” มีพันธกิจด้านการศึกษา วิจัย การส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2566 กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม จัดกลุ่มมหาวิทยาลัยให้ มจร. อยู่ในกลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา และกำหนดแนวทางพัฒนาหลัก 4 ประการ ได้แก่ (1) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตวิญญาณ สติ และปัญญาของพลเมืองโลกตามวิถีพุทธ (2) นำทาง ฟืนฟู และบำบัดสังคมให้กลับสู่ความสงบสุข (3) สร้างระบบนิเวศแห่งการพัฒนาภูมิปัญญาผ่านการบูรณาการพุทธธรรมกับองค์ความรู้สาขาต่าง ๆ และ (4) ยกกระตือรือร้นการวิจัยทางพุทธศาสนาเพื่อเผยแพร่ในระดับสากล

หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้มนุษย์เข้าถึงสัจจะและสันติสุข ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้ง มีขันติธรรม รู้จักให้อภัย และสร้างความสามัคคีในสังคม (พระมหาปริดา ขนดีโสภโณ, 2559) การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การใช้หลักทวารวาสธรรม 4 ของตำราจ (ณรงค์ธรรม บัวทอง, 2555) หลักการวธธรรมในการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

(พระมหาบุญเรือน ปวงกโร, 2542) หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับการอยู่ร่วมกันของสังคม (สมควร ทรัพย์ปรุง , 2554) หลักกัลยาณมิตร 7 ประการในการปฏิบัติตน (กัลยา ทองนุช, 2564) และหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความรักงาน) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่รับผิดชอบ) และ วิมังสา (การทำงานด้วยปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ประยูร ธรรมจิตโต, 2549)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ มจร. ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการให้ คำปรึกษา โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างเป็นรูปแบบ (model) การพัฒนา ซึ่งสามารถนำไปใช้ พัฒนาสมรรถนะอาจารย์ให้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยหลักอิทธิบาท 4
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยหลักอิทธิบาท 4
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้วยหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จาก 6 วิทยาเขต จำนวน 255 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 220 รูป/คน ตามตาราง Krejcie และ Morgan (1970) ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ประเมินรูปแบบใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ พระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 รูป/คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย 10 รูป/คน

เครื่องมือหลักประกอบด้วย แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แยกเป็นสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC > 0.60) และทดสอบความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha พบว่าค่าสภาพปัจจุบัน = 0.793 และสภาพที่พึงประสงค์ = 0.817 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เพื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ สำหรับการสร้างรูปแบบนำผล PNI_{modified} สูงมาร่างเป็นรูปแบบ

การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียใน 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เพื่อให้ได้รูปแบบที่ครบถ้วนก่อนนำไปใช้จริง (Creswell & Plano Clark, 2018; Krejcie & Morgan, 1970)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.71$) ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) และมีค่าความต้องการจำเป็นโดยรวม (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.62 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนามากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แม้จะมีค่า PNI ต่ำ แต่เป็นหน้าที่หนึ่งที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ จึงถูกบรรจุไว้ในรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับความจำเป็นในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานและการเรียนการสอน รูปแบบนี้ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ 5 ด้าน ด้วยหลักอิทธิบาท 4

สมรรถนะ	หัวข้อการพัฒนา	แนวทางปฏิบัติ (หลักธรรมอิทธิบาท 4)
การจัดการเรียนการสอน	เทคนิคการสอน, การผลิตสื่อ, การประเมินผล, จรรยาบรรณครู	ฉันทะ: พึงพอใจในการสอน, วิริยะ: ความเพียรพยายาม, จิตตะ/วิมังสา: เอาใจใส่และ คิดวิเคราะห์ต่อสื่อและ ผลการเรียนของนักศึกษา
การวิจัย	ความสำคัญของงานวิจัย, การดำเนินการวิจัย, การนำเสนอผลต่อชุมชน	ฉันทะ: เห็นความสำคัญของ งานวิจัย, วิริยะ: ปฏิบัติงานวิจัยอย่างตั้งใจ, จิตตะ/วิมังสา: เอาใจใส่ขั้นตอน และวิเคราะห์ผลวิจัยอย่างรอบคอบ

การบริการวิชาการ แก่สังคม	การให้บริการแก่ชุมชน, การสร้างเครือข่าย, การประเมินผล	ฉันทะ: มีความพึงพอใจในการ ให้บริการ, วิริยะ: ปฏิบัติหน้าที่ อย่างตั้งใจ, จิตตะ/วิมังสา: เอาใจใส่ ต่อผู้รับบริการและประเมินผล อย่างมีเหตุผล
การให้คำปรึกษา	เทคนิคการให้คำปรึกษา, การติดตามนักศึกษา	ฉันทะ: เห็นความสำคัญและ พึงพอใจในการให้คำปรึกษา, วิริยะ: ฝึกฝนทักษะอย่างตั้งใจ, จิตตะ/วิมังสา: เอาใจใส่และ วิเคราะห์ปัญหานักศึกษา อย่างรอบคอบ
การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม	การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน	ฉันทะ: มีความพึงพอใจ เข้าร่วมกิจกรรม, วิริยะ: ปฏิบัติหน้าที่อย่างตั้งใจ, จิตตะ/วิมังสา: เอาใจใส่ต่อ กิจกรรมและวิเคราะห์ผล การดำเนินงาน

ผลจากการนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในรูปแบบการพัฒนา ทำให้อาจารย์เกิดความพึงพอใจต่อการพัฒนา (ฉันทะ) มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ (วิริยะ) เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน (จิตตะ) และสามารถวิเคราะห์ผลการทำงานได้อย่างลึกซึ้ง (วิมังสา) ส่งผลให้รูปแบบนี้เป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะปัจจุบันและความพึงประสงค์

สมรรถนะ ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีสภาพปัจจุบันสูงสุด เนื่องจากมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในบริเวณวัดและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม รวมถึงผู้บริหารระดับสูงเป็นพระภิกษุซึ่งส่งผลให้เกิดความคุ้นเคยและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (นฤตย์ร่ำภา ทรัพย์ไพบุลย์, 2566)

สมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นด้านที่มีความพึงประสงค์สูงสุด เนื่องจากเป็นภารกิจหลักของอาจารย์ทุกท่าน ทั้งการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

การสอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์พร้อมกันจึงซับซ้อนและมีความต้องการพัฒนาสูง (ศิริวดี วิวิธคุณากร, 2564)

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นอันดับแรกที่ต้องพัฒนา เนื่องจากมีสภาพปัจจุบันต่ำ แต่มีความพึงประสงค์สูงที่สุด

การพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนช่วยให้อาจารย์สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียน และสร้างความมั่นคงในอาชีพ (นราธิป ธีรธนาธร & ธนวัฒน์ บุรีรัตน์, 2564; รชต อุบลเลิศ & ปิยากร หวังมหาพร, 2564)

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้วยหลักอิทธิบาท 4

การพัฒนาสมรรถนะนำหลัก อิทธิบาท 4 มาใช้ ได้แก่

ฉันทะ – ความต้องการและความพอใจในงาน

วิริยะ – ความเพียรพยายามในการทำงาน

จิตตะ – ความเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอน

วิมังสา – การไตร่ตรองและวิเคราะห์ผลเพื่อนำไปปรับปรุง

กระบวนการนี้ช่วยให้เกิดแรงจูงใจและการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดช่วงอาชีพ และสร้างผลงานได้อย่างโดดเด่น (ศิริวดี วิวิธคุณากร, 2564)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยควรกำหนดให้อาจารย์พัฒนาตนเอง โดยการเข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับสายงาน และถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ

1.2 มหาวิทยาลัยควรเผยแพร่รูปแบบการพัฒนานี้ให้ครอบคลุมอาจารย์ทุกท่าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนในการพัฒนา

1.3 ผู้บริหารควรนำรูปแบบนี้ไปใช้ และศึกษาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียกับรูปแบบอื่น ๆ เพื่อสร้างแนวทางที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

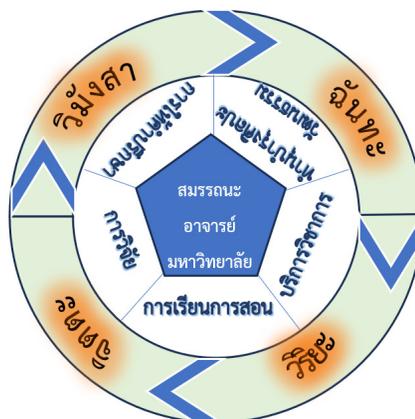
- 2.1 พิจารณาบริบทของมหาวิทยาลัยว่ามีความเหมาะสมและความพร้อมหรือไม่
- 2.2 พิจารณาว่าการพัฒนาสมรรถนะควรทำพร้อมกันทุกด้านหรือสามารถแยกพัฒนาทีละสมรรถนะ เช่น หากเริ่มจากสมรรถนะด้านการวิจัย ก็สามารถใช้รูปแบบการพัฒนาเฉพาะด้านนั้นได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้วย หลักสังคหวัตถุ 4
- 3.2 ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้วย การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาที่ครอบคลุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

สมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องการ ถือเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายของการปฏิบัติ ซึ่งสมรรถนะของอาจารย์ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน คือ ด้านการเรียน การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการให้คำปรึกษา ซึ่งสมรรถนะทั้ง 5 ด้านนี้ จะดีได้ก็ต่อเมื่อมีหลักธรรมคอยขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหลักธรรมที่คอยขับเคลื่อนก็คือหลักอิทธิบาท 4 ประกอบไปด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา หากขาดหลักธรรมในการขับเคลื่อนสมรรถนะก็จะไม่เกิด และหลักธรรมก็จะต้องหมุนเวียนกันไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา สามารถสร้างแผนภาพ (Diagram) ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้วยอิทธิบาท 4 ได้ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา ทองสุข. (2564). การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ประการในการปฏิบัติตน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยในกลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รัฐบาล.
- ณรงค์ธรรม บุญรักษ์ (2555). การประยุกต์หลักขรรวาศธรรม 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: วารสารการศึกษาตำรวจไทย.
- นราธิป ธีรธนาธร, & ธนวัฒน์ บุรีรัตน์. (2564). สมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- นฤตย์ร่ำภา ทรัพย์ไพบูลย์. (2566). การศึกษาสมรรถนะของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปัทมาวรรณ สวัสดิ์ชัย. (2558). สมรรถนะอาจารย์มหาวิทยาลัย: ด้านการจัดการเรียนการสอนและบริการวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุดมศึกษา.
- ประยูร ธรรมรักษ์. (2549). หลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: วารสารวิจัยพุทธศาสนา.
- พระมหาบุญเรือน ปัญญาธโร. (2542). หลักการธรรมกับการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศึกษาพระพุทธศาสนา.
- พระมหาปรีดา ชันติธโร. (2559). หลักพุทธธรรมเพื่อความสามัคคีในสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รชต อุบลเลิศ, & ปิยากร หวังมหาพร. (2564). สมรรถนะของอาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สมควร ทองประเสริฐ (2554). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการอยู่ร่วมกันของสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคมศึกษา.
- ศิริวดี วิวิธคุณากร (2564). สมรรถนะหลักของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.

- ศิริวดี วิวิธคุณากร (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะทางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- มัลลิกา เกษมศรี (2558). สมรรถนะด้านการให้คำปรึกษาของอาจารย์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันวิจัยการศึกษา.
- Creswell, John W., & Plano Clark, Vicki L. (2018). Designing and conducting mixed methods
research (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research
activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.